

8. uri se morajo pogasiti luči po vseh hišah. — Tudi v igloškem volilnem okraju prišlo je do obžalovanja vrednih izgredov. Več stotnih vojakov je zasedlo naselbine; veliko število »kolovodij« se je dalo pod ključ in izročilo državnemu pravdniku.

Pa vse te krutosti še niso dospele do svojega vrhunca. Kar se te dni na Madjarskem godi, to je še le krotek preludij žaloigri, katera se bo uprizorila na dan volitve same. In vse te priprave, vse to klanje služi jedino le temu, da se ohrani na krmilu vlada židovskega liberalizma, vlada protiaavstrijskega zistema. Pod avstrijskim orlom naj bi bili naši vojaki po lastnih bratih zato, da se izvoli mladi Košut za poslanca, da se podaljša politično življenje oni kliki, ki je vedno grdila in blatila vse, kar je bilo avstrijskega, in tudi svojo lojalnost do celokupne države merila po znanem merilu 30 : 70!

Ob takih dogodkih bo trebalo odsloviti zmerno politikovanje glede »boljše« državne polovice in misliti na to, da se pravočasno obrzda madjarsko pleme na desnem bregu Litave in tudi njegova notranja politika obrne v tisti tok, kateri je primeren svetovnemu ugledu celokupne države. Noben previden in razsoden politik si ne more prikrivati, da vlada, katera životari ob javnih, nalašč zato uprizorjenih škandalih, pri vnanjih državah ne more imeti nikakih simpatij in nikakega zaupanja, ter da se tem potom diskredituje cela država in se ji krade merodajno spoštovanje in vpliv pri evropskih velesilah. Sramota bi bila za 35 milijonov nemadjarskih državljanov, ako bi se še dalje dali strahovati pičlim sedmim milijonom pravih in — napravljenih Ogrov.

Deželna zavarovalnica zoper točo.

To leto je bilo za kmeta nesrečno, posebno pri nas na Štajarskem. Toča je hudo gospodarila po srednjem in južnem delu dežele, deževalo je dan na dan, reke so stopale čez bregove in napravile mnogo škode, vse vremenske nezgode so se zaklele zoper uboze kmeta in mu deloma spridile, deloma čisto uničile zemeljske sadove. Klic na pomoč se je razlegal po celi deželi. Naši poslanci so storili svojo dolžnost in prosili pomoči pri deželi in državi. Štajarska hranilnica v Gradcu je dala 50.000 gld.; pomagala bo tudi dežela, kadar se snide deželni zbor; državni zbor je dovolil 200.000 gld. podpore za poškodovane. Toda vse to le malo izdā. Škode je na milijone, podpora šteje le po tisočakah, vsak poškodovanec bo le kaj malega dobil, komaj za tolažbo, beda in skrb pa ostane. Posestniki se bodo morali hudo zadolžiti, kdor ima še kaj kredita, kdor ga nima, bo moral vse prodati.

Pri tako veliki nesreči vsa človeška milosrčnost malo kaj izdā, ker pokrije komaj deseti del škode. Ker nemila toča našo deželo tako pogosto obiskuje, treba bo vendar enkrat resno prevdariti, ali bi ne kazalo, ustanoviti deželno zavarovalnico zoper točo. Deželni odbor se že peča s to zadevo, torej smemo upati, da se bo kaj zgodilo. Imamo sicer razne zavarovalnice zoper točo, pa te so za kmeta predrage, pogoji pretrdi. Taki zavodi morajo rediti mnogo uradnikov in agentov, potrosijo mnogo za potovalce, cenilce, pisma in pristojbine, morajo delničarjem plačati več dividende, kakor bi jim varno naloženi denar obrestij donašal, in slednjič morajo tudi skrbeti, da imajo vedno nekaj denarja v zalogi, da je vsaki dan na razpolaganje. Vsi ti upravni stroški podražijo premije v obilni meri; v Nemčiji je izračunjeno, da pride pri takih zavarovalnicah po 8 do 9 gld. na vsakega zavarovanca samo za stroške, k

temu pride potem še zavarovalnina. Na Bavarskem imajo pa deželno zavarovalnico in pri tej pride na upravne stroške komaj kakih 40 kr. na enega zavarovanca. Če bi dežela zavarovalnico naredila, opravljali bi pisarije uradniki deželnega odbora, ne bilo bi treba zastopnikov, denar bi lahko župani pobirali; namesto plačanih cenilcev naj bi škodo cenili za to izbrani pošteni in modri kmetovalci zastonj; tudi potovalcev in agentov bi ne bilo treba, vsak posestnik naj se primora k pristopu, potem ga ni treba nagovarjati.

Tudi država bi morala tako zavarovalnico zdatno podpirati in to v svojo lastno korist. Zdaj se mora vsako leto na Štajarskem zavolj toče kakih 100.000 gld. davka odpisati; tega potem ne bo treba, če se bo prizadetim posestnikom škoda povrnila. Želimo torej, naj bi se deželni zbor te zadeve kmalu lotil in zavarovalnico zoper točo brez zamude ustanovil. Kmet bo moral sicer nekaj plačati, zato bo pa mirno spal, toča ga ugonobiti ne bo več mogla. H.

Cerkvene zadeve.

Slovenska umetnost.

V oknu neke štacune našega mesta je te dni videti razpelo ali križ, pred kojim vsakdo nehoté postoji, kajti takega dela ni videti vsak dan. To razpelo je delo domačega umetnika, ki se je, dovršivši šole, pred mesecem v Mariboru nastanil. Boljše bi mladi umetnik svojega javnega življenja ne mogel pričeti, a boljše bi se tudi občinstvu ne mogel priporočiti; Kristus na križu je umetniško delo v pravem pomenu besede; komur tega ne pravi sodba, pravi mu to srce, ki zatrepeče ljubezni in strahu pred obličjem Sinu božjega.

Naš umetnik je gospod Jakob Žnider, akademični kipar, rojen leta 1862. pri Sv. Jarneju blizu Konjic. Dolgo, dolgo je v svojem mladem srcu gojil željo, da bi mogel svoje moči posvetiti edino le kiparstvu, in sicer cerkvenemu, toda zadovoljiti se je moral s poskusi, ki jih je izvrševal v prostih uricah, utrujen po poljskem delu. Vendar je osoda nanesla, da se je mogel leta 1885. napotiti v svet, učiti se. Mlademu Slovincu je prva pot seveda bila v Ljubljano. Tukaj je poprosil slovečega kiparja Frana Zajca, kojega slovi spomenik Slomšekov v mariborski stolnici, da ga sprejme. Zajc mu prošnjo izpolni in g. Žnider ostane Zajcu marljiv, dovteten in hvaležen učenec do njegove smrti leta 1888. Nato je vstopil v delavnico slovitega ljubljanskega kamnoseka g. Petra Tomana in tukaj delal poldrugo leto. Želja, obraževati se v svoji stroki še dalje, gnala ga je leta 1889. na Dunaj. Tam so njegove zmožnosti spoznali in bil je sprejet v akademijo obrazovalnih umetnostij. To je na avstrijskih tleh najvišja šola za take, ki se hočejo n. pr. v kiparstvu, slikarstvu, stavbarstvu izobraziti do kraja. Na tej soli učé moške, ki se v svojih strokah na daleč okrog prvaki. Posebno pa sluje dandanes kiparski oddelek, ki ima za učitelje brezdvomno najboljše kiparje srednje Evrope: Kundmanna, Zumbuscha in Helmerja. Teh umetnikov bil je g. Žnider skoz štiri leta, kakor to izkazujejo spričevala, jako priden učenec in on bi po dovršeni akademiji lahko bil stopil v svet, vendar tega ni storil, marveč ostal je še jedno leto v posebni šoli profesorja Kundmanna. Po petih letih dal je slovo šolam, a nikakor ne uku. Od leta 1894. do letošnjega ostal je na Dunaju in izvrševal pod nekim mojstrom cerkvena kiparska dela.

Čemu to vse tako natanko pravim? Zato, da dokažem, da je g. Žnider svojo dolžnost storil. Sedaj pa

imamo storiti mi svojo dolžnost, namreč začenjajočega umetnika podpirati s tem, da mu dajamo dovolj dela in zaslužka. Prava narodnost je dejanska. Ni dvomiti, da bodo g. Žniderja iskali tudi inorodci, ali začetek je pri vsakem umetniku silno težaven, in od inorodcev ni tirjati, da bi tujca podpirali, dokler ga ne poznajo. Velečastita cerkvena predstojništva, posvetnjaki! Spomnite se svojega rojaka, kadar iščete kiparja bodi-si za les ali za kamen ali za sadro (gips). Delavnico ima sedaj v Reiserjevi ulici št. 23, t. j. v hiši zidarskega mojstra Kaschmanna. — Tebi pa, mladi umetnik, naj srce ne upade, ako ne bodeš kar prvi hip z naročili obsipan; začel si na slovenskih tleh v imenu Krizanega in tak začetek ne more pomeniti nič slabega!

Gospodarske stvari.

Nekaj o vinogradnikih.

(Dopis iz Ljubljane.)

V predzadnjem listu »Slov. Gosp.« smo imeli priložnost si ogledati napake viničarjev, katere se žalibog res nahajajo tu in tam, ali dopisnik iz Ljutomerskih goric je sodil o viničarjih vendar malo preostro, ker je napake vinogradnikov popolnoma prezrl, torej želim, da bi si tudi te nekoliko ogledali.

Precej krivično je, da očita g. dopisnik viničarju 1. zaradi pijače, 2. da nima nobenega davka in 3. da ne pozna težnje, kako preživeti sebe in svoje. Pijače viničarji dandanes prav redko dobijo, kajti večina gospodarjev je takih, da je na noben način ne more dati, ako je tudi sam ne kupi. In zakaj ne? Zato ne, ker ali je moral takoj vse prodati, ker mu je sila za denar in morebiti ni nič pridelal, še toliko ne, da bi ga imel za božične praznike. Nekaj gospodarjev pa je tudi takih, da bi mu je lahko dal, a mu je noče, ker »za viničarja je tudi voda dobra«.

Snielo pa trdim, da viničar ravno tako čuti šibe, katere nam pošilja vsegamogočnost božja, kakor vsak gospodar, dasi nima nobenega davka; kajti zemljišče, katero mu je kmet dal za krompir, fižol itd., da si ga nasadi, mora mu ravno tako odslužiti, kakor v dobrem letu. Neznosen davek, katerega kmet mora plačevati pri davčnem uradu, je viničarju želodec in njega golo telo.

Težnje, kako preživeti sebe in svoje, da bi jih viničar ne poznal, oh kako grenko očitavanje je to. Res, da mu mora izplačati gospodar v gotovini ali v drugih potrebnih rečeh, ali kakšna je ta gotovina? Delati mu mora od noči do noči za borih 15 kr.; ako dobi 20 kr., to je že veliko. To vem iz lastne skušnje, akoravno nisem viničar, sicer bi si tega ne upal pisati in zato je prisiljen, hoče ali noče, iskati si tudi zraven gospodarjevega še postranski zaslužek; sicer bi ne mogel izhajati čez zimo; naj omenim samo, kako drago mora kupiti drva za kurjavo, katere ima večinoma vsak posestnik na svojem.

Take gospodarje, ki bi dajali viničarjem krave, preštujemo lahko na prste ene roke v celem ljutomerskem okraju, in če jo kateri dá, korist je največja njemu, ker gnoj za gorice je čez vse neobhodno potreben. Koliko gospodarjev poznam, ki ne dajo viničarju nobene stelje, in od kod naj vzame potem gnoj, ako mu mora živina celo zimo in tudi poleti na golih tleh stati v hlevu. Da bi vinograjski gospodar vozil iz doma gnoj v vinograd, ti so tudi zelo redki, in potem ako so gorice slabe, uzrok je ubogi viničar, ker ni dobro skopal, tega pa ne pomisli, da samo motika ne zadostuje. Koliko škode povzroči oni gospodar, ki najme za kopače ne-

zmožnih ljudij za to delo, ki pridrve v gorico spočiti ter rujejo in prevračajo trsje, da je groza, a gospodar pred njimi hodeč, namesto da bi jih posvaril, se prav zadovoljno smeje, češ, kako pridnih ljudij sem si najel, ker delajo, da se kadi za njimi! Kolikokrat sem imel že priložnost gledati z lastnimi očmi, da je viničarica jokala zadej za takimi kopači, ker videti so bile za njimi cele brazde, kakor da bi hudič k repi »prašil«, tu in tam pa vidiš zopet, da se zemlje z motiko še dotaknil ni. Za vse to se malomarni gospodar ne zmeni, saj bo že viničar, ko se bo drugič kopal, vse to popravil. V jeseni pa bi imel rad ravno tako lepo trgateg, kakor oni, ki je svoj vinograd lepo dal obdelati! To gre pri nekaterih leto za letom tako naprej, in potem se tudi ni treba čuditi, ako postane s časom trsje tako redko, da bi lahko s konji obračal po goricah. Tak gospodar se potem znosi najrajši nad ubogim viničarjem, in ta mu hišo pusti, za njim pride drugi, in zopet se to ponavlja leto za letom, kar škodo vinogradu še zdatneje pomnoži, in takih gospodarjev žalibog ni preveč malo.

Nastane vprašanje, kateri gospodarji pa so navadno najmanj zadovoljni s svojimi viničarji? Taki, kateri vinograjskih razmer dovolj ne razumejo, kajti vsaka malenkost, katero viničar potrebuje za obdelovanje, bodisi gnoj itd., zdi se jim preveč. In nasprotno, slišali bomo redkokrat, da bi se tak gospodar, ki razume, kako se mora vinograd obdelovati, z viničarjem skregal, in taki gospodarji imajo viničarja v svoji hiši po 20 do 30 in še več let, kajti dober gospodar si ne bo zbral nikoli slabega viničarja. Kakoršen gospodar, takšen je hlapec in tudi viničar.

J. F.

„Unio catholica“.

Iz Gradeca se nam piše: Čujemo, da je pri tem zavodu, kar se tiče jamčenja, nastala jako napredujoča sprememba. Sklenila se je namreč med tem zavodom in pa »južno-nemško zavarovalno banko v Monakovem« na mnoga leta pogodba, vsled katere ta banka jamči za vsa po »Unio catholica« sklenjena zavarovanja proti delitvi dobička.

V razmerju, da se največ društev peča z zavarovanju raznih strok, kakor n. pr. z zavarovanjem proti škodi po ognju, proti škodi po toči, proti škodi vsled prevažanja, z zavarovanjem stekla, zoper nezgode in za življenje, je glavnicca južno-nemške zavarovalnice, katera se bavi samo z jedno stroko, namreč z zavarovanjem proti škodi po ognju, tako velika, da je ne nadkriljuje nobeno drugo društvo.

Čuje se tudi, da se je južno-nemška zavarovalnica zavezala položiti jamščino v znesku 50.000 gld. in da je vlada to pogodbo odobrila. Želeti bi torej bilo, da bi se krščansko ljudstvo pri »Unio catholica« zavarovalo ter tako povzdignilo krščansko gospodarsko podvzetje k moči in ugledu.

Sejmovi. Dne 2. novembra v Vitanju, Stradnu, Podčetrtku in Mariboru (tudi za konje). Dne 3. novbr. v Radgoni in v Pišecah. Dne 4. nov. v Lučanah in na Ptjuju. Dne 6. nov. pri Novi cerkvi, v Lembergu, Rečici, pri Sv. Lenartu v Slov. gor., pri Sv. Vidu niže Ptujja in v Brežicah.

Dopisi.

Izpred Slov. Gradea. (Cerkvena glasba.) Že nekaj znani skladatelj g. Valentin Stolcer, učitelj v Razboru, je zložil latinsko mrtvaško mašo za mešani, četiriglasni zbor po »Die Exequien von Adolf Nepomutzky«